

Speelwijzer

Speelwijzer: brochure over spelen en speelgoed

tekst: Ineke Staal

6e druk, januari 1998

Deel 1: Spelen, wat is dat?

Spelen, waarom?

- Lichamelijke ontwikkeling
- Verstandelijke ontwikkeling
- Sociaal-emotionele ontwikkeling

Spelen, hoe?

Spelen, waarmee?

Wat kun je als volwassene doen?

Maar mijn kind speelt helemaal niet!

Deel 2: Speelmateriaal

Lichamelijke ontwikkeling

- Bewegingsmateriaal
- Zintuiglijk materiaal

Verstandelijke ontwikkeling

- Bouw- en constructiemateriaal
- Puzzels, lotto's en bijzoekspelletjes

Sociaal-emotionele ontwikkeling

- Gezelschapsspelen
- Fantasiemateriaal
- Creativiteits- en expressiemateriaal

Boeken

Deze brochure gaat over spelen. Het eerste gedeelte geeft aan:

- wat spelen is;
- waarom kinderen spelen, hoe ze dat kunnen doen en waarmee;
- wat volwassenen kunnen doen om kinderen zoveel mogelijk de gelegenheid te geven om te spelen;
- wat er aan de hand kan zijn als kinderen niet spelen.

Het tweede gedeelte laat zien welke soorten speelgoed en speelmaterialen er te onderscheiden zijn en bij welk deel van de ontwikkeling van een kind die het meeste horen. Er staan steeds voorbeelden bij van speelgoed dat in de winkel te koop is en van materialen die in en om huis te vinden zijn.

Bovendien zijn de voorbeelden zoveel mogelijk van gemakkelijk naar moeilijk geordend en niet naar leeftijd. Waar kinderen mee (willen) spelen, hangt namelijk meer samen met hun ontwikkeling en belangstelling, dan met hun leeftijd.

Spelen, wat is dat?

Op de vraag wat spelen is, kun je heel verschillende antwoorden krijgen. Spelen is leuk. Spelen is leren. Spelen is bezig zijn met speelgoed. Spelen is ontdekken. Spelen is ontwikkelen.

Wat je waarschijnlijk niet te horen krijgt, maar wat bovenaan zou moeten staan: spelen is dingen doen waar je zin in hebt, zolang je zelf wilt, zonder iets speciaals te willen bereiken, zonder dat iemand tegen je zegt dat het moet, op die manier!

Als volwassenen spelen doen ze dat in hun vrije tijd, als ze klaar zijn met werken, met het huis schoonmaken, met boodschappen doen. Bij kinderen, jonge kinderen dan, is dat anders. Voor hen is nog vrijwel alles spelen. Zij hebben nog niet zoveel dingen te doen die ze móeten. Als ze ouder worden gaat dat veranderen. Dan moeten ook zij steeds meer: ‘Nee, eerst aankleden, eerst je bord leegeten, eerst opruimen, eerst huiswerk maken, eerst... En dan mag je spelen!’.

Spelen, waarom?

Als je kinderen vraagt waarom ze spelen, zullen ze je verbaasd aankijken. Als ze al antwoord geven, zullen ze zeggen: ‘Omdat het leuk is, natuurlijk!’. In ieder geval niet: ‘Omdat het zo goed is voor onze ontwikkeling, nú en later’.

Toch is dat wel zo. Spelen is heel belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Het draagt bij aan de ontwikkeling van hun lichaam, hun verstand, hun taal; hoe ze zich moeten gedragen; hun gevoelens, fantasie, hun mogelijkheid zelf vorm te geven en zich uit te drukken.

Het gaat dan over hun lichamelijke, verstandelijke en sociaal-emotionele ontwikkeling.

In deze brochure staan hierover aparte stukjes. In werkelijkheid zijn deze onderdelen niet zo los van elkaar te zien. Wel is het zo dat bij het ene spel de nadruk meer ligt op bijvoorbeeld de lichamelijke ontwikkeling, bij het andere meer op de verstandelijke.

Als kinderen in bomen klimmen, gebruiken ze in de eerste plaats hun lichaam, vooral armen en benen. Maar daarnaast gebruiken ze ook hun verstand—je kunt beter je voet op een dikke tak zetten, dan op een dunne; hun fantasie—je doet alsof de boom een hoge mast van een schip is; hun gedrag—je weet dat er wat zwaait als ze thuis zouden weten wat je aan het doen bent; hun gevoelens—je voelt je heel wat minder dapper als je naar beneden kijkt.

Lichamelijke ontwikkeling

Grove motoriek

Als kinderen spelen ontwikkelen ze hun grove motoriek. Door te rollen, te kruipen, te hollen, te springen, te klauteren, te tillen, oefenen ze hun lijf, hun armen, hun benen, hun handen en voeten. Zo leren ze die steeds beter gebruiken en worden ze steeds behendiger.

Fijne motoriek en zintuigen

Door priegeldingetjes op te rapen, op hun tenen te lopen, naar je stem te luisteren, plaatjes te kijken, van alles—tenminste als ze heel klein zijn— in hun mond te stoppen, oefenen ze hun vingers, hun tenen, oren, ogen, mond. Ze leren steeds beter de mogelijkheden ervan kennen.

Verstandelijke ontwikkeling

Verstand

Als kinderen spelen ontwikkelen ze hun verstand. Door te kijken, te horen, te proeven, te ruiken, te voelen, ervaren ze dat dingen heel verschillend zijn. Spelenderwijs merken ze dat het één glad is, het ander ruw; het één koud, het ander warm; hard, zacht, nat, droog.

Ze leren dat iets hoog is, dichtbij, veraf; groot of klein.

Ze merken dat, als je dit doet, er dat gebeurt:

als je een bal gooit, rolt die weg. Als je een blok gooit, blijft die liggen. Als je water pakt, heb je een lege, natte hand. Als je zand pakt, een volle, droge. Als je een pop onder de dekens stopt, zie je hem niet meer, maar hij is er nog wel. Als je bij een toren bouwen begint met grote blokken, blijft hij beter staan dan wanneer je met kleine blokken begint. Als je blauwe en gele verf mengt, krijg je groene. Als je op een dikke tak gaat staan, houdt hij je, een dunne tak breekt.

Door in hun spel steeds opnieuw zulke ervaringen op te doen, krijgen kinderen er verstand van.

Ze kunnen daar gebruik van maken als ze het nodig hebben.

Taal

Als kinderen spelen ontwikkelen ze hun taal. Ze zijn nog niet geboren of ze worden omringd door taal. Bij alles wat er met ze wordt gedaan, wordt er tegen hen gepraat. Bij het eten geven, het aankleden, het knuffelen, het badderen. ‘Nu je sokjes nog; nog één hapje; een zontje op je neus, op je oor, op je...; even je buik soppen’.

Er worden liedjes voor en met ze gezongen.

Er worden plaatjes gekeken, verhaaltjes verteld, boeken voorgelezen en spelletjes gedaan.

Zo leren ze langzaam maar zeker dat alles een ‘naam’ heeft. Zij zelf en alles wat er op en aan ze zit; de dingen in hun omgeving, wat er met ze wordt gedaan, wat ze voelen en beleven.

Jonge kinderen hoor je hele ‘verhalen’ vertellen

bij het spelen. Ze oefenen zo hun taal. ‘Pop in bed, nu zoet slapen’; ‘Heeft beer pijn–kusje, al over!’.

Rond de kleuterleeftijd hebben ze de taal aardig onder de knie. Ze kunnen dan vrijwel alles begrijpen wat tegen ze wordt gezegd. Ze kunnen zelf duidelijk maken wat ze willen, wat ze hebben gedaan, wat ze gaan doen. Zijn ze eenmaal zover dan denken ze ook in woorden en begrippen.

Spelen met klanken en woorden doen kinderen ook. Ze willen dan niets speciaals zeggen, maar hebben gewoon plezier in de klank, het ritme, het rijmen. Ze kunnen dat alleen doen, bijvoorbeeld in bed, maar ook samen. Het werkt zeer aanstekelijk. De een begint, de ander neemt het over; het eindigt vaak in een proestbui. Oudere kinderen vinden spelletjes met woorden vaak leuk. Zoveel mogelijk woordjes uit één groot woord maken.

Wie weet de meeste plaatsnamen/dieren/groenten met de letter p? Kruiswoordpuzzelen, scrabbelen.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

gedrag

Als kinderen spelen ontwikkelen ze hoe ze zich moeten gedragen. Ze merken dat ze niet alleen op de wereld zijn. Dat ze rekening moeten houden met anderen; dat er regels zijn in huis, op straat, in de speelzaal of op school; bij spelletjes als zakdoekje leggen, verstopperkje en mens-erger-je-niet.

Je tekent op papier, niet op het behang. Je mag niet met poep spelen, wel met zand. Als je je speelgoed opruimt, krijg je een aai over je bol. Als je je fiets uitleent vinden ze je lief.

Als je buiten speelt, mag je niet van de stoep. Als je gezien wordt met verstopperkje spelen, dan ben je erbij.

gevoelens

Als kinderen spelen ontwikkelen zij ook hun gevoelens. In allerlei spelsituaties kunnen zij zich heel verschillend voelen. Dat is ze meestal aan te zien. Als je kiekeboe speelt met kleine kinderen voelen zij zich angstig als je weg bent, blij als je weer te voorschijn komt. De spanning en opluchting is van hun gezichtjes af te lezen.

Als een kind een prachtig bouwwerk heeft gemaakt, voelt het zich trots. Het glimt ervan. Als de toren blijft omvallen, wordt het steeds ongeduldiger, tenslotte boos. Rimpels in zijn voorhoofd, felle ogen.

Als een kind met 'mens-erger-je niet' wint, straalt het van plezier—als het verliest is het soms verdrietig, soms zelfs woedend. De tranen staan in zijn ogen. Het zijn gevoelens die kinderen steeds weer tegenkomen en zo leren ze ermee omgaan.

Ze kunnen ook door te spelen gevoelens verwerken. Als kinderen nare ervaringen hebben gehad, bijvoorbeeld een ziekenhuisopname, kunnen zij die verwerken door telkens opnieuw ziekenhuisje te spelen met andere kinderen, hun pop of beer; als ze ouder zijn, er tekeningen over te maken of verhalen over te vertellen of schrijven.

fantasie

Als kinderen spelen ontwikkelen ze hun fantasie. Ze komen in aanraking met mensen, dieren en dingen in allerlei verschillende omstandigheden. Deze zetten zich in beelden vast in hun hoofd. Die beelden kunnen zij zich weer herinneren.

Als ze net doen alsof die beelden werkelijkheid zijn, fantaseren ze. Je kunt dat al zien bij kleine kinderen. Bedrijvig lopen ze heen en weer zònder dat ze iets in hun hand hebben. Ze gaan van de ene hoek van de kamer naar de andere: ze doen boodschappen bij de bakker, de slager. Ze pakken brood dat er niet is, ze nemen een denkbeeldig plakje vlees aan van een onzichtbare slager.

Kinderen kunnen ook fantaseren mèt materiaal.

Ze spelen dan na wat ze gezien en meegemaakt hebben. Ze brabbelen in een telefoon, zoals ze jou hebben zien en horen doen. Ze voeren hun pop met een lepeltje; ze spelen vadertje en moedertje, doktertje of schooltje.

Ze fantaseren ook als ze iets op een andere manier gebruiken dan waarvoor het is bedoeld: stoelen op een rij is een trein, het vloerkleed is een boot, het zeil er omheen de zee; jij bent een leeuw, waar ze ineens echt bang voor kunnen zijn.

Jonge kinderen hebben nog zò weinig ervaring met hoe de dingen werkelijk zijn, wat er wèl kan en wat niet, dat werkelijkheid en fantasie gemakkelijk in elkaar overlopen. Alles lijkt nog te kunnen. De wolf die Roodkapje opeet, een krokodil onder hun bed, Sinterklaas op het dak.

Dat verandert naarmate ze wat ouder worden –vanaf een jaar of vijf–en meer vat krijgen op de werkelijkheid door te spelen, te vragen hoe iets kan, waarvoor iets dient, waarom iets zo is.

Je zult vaker van hen horen: ‘Doe niet zo gek, dat kan toch niet!’.

Fantaseren blijft, maar nu náást de werkelijkheid.

Ze verbeelden zich dat ze op de maan zijn geland; ze zijn piraat, een bekende sportvrouw of popster.

Als ze aan tafel moeten, naar school of naar bed, kunnen ze hun spel onderbreken, om, als ze klaar zijn, de draad weer op te pakken.

creativiteit en expressie

Als kinderen spelen ontwikkelen ze hun mogelijkheid zèlf vorm te geven en zich uit te drukken. Het kan zijn dat ze een groene hond tekenen of een rode boom. Het beeld van een hond, het beeld van een boom, zit in hun hoofd. Ook de kleuren groen en rood. Zij voegen ze samen tot een eigen schepsel.

Zelf vorm geven kan ook met zand en klei, maar net zo goed met legostenen of hout, spijkers en een hamer.

Kinderen kunnen zich uitdrukken door sierlijk of wild te dansen, hard of zacht te zingen, op allerlei manieren geluid of muziek te maken.

Soms brengen ze materialen bij elkaar op een heel nieuwe manier. Ze weten bijvoorbeeld uit ervaring dat kauwgum kleeft aan hun lippen en vingers. Als ze het dan gebruiken om een tekening aan de muur te plakken, dan is dat ook creatief.

Spelen, hoe?

Kinderen spelen overal. Zij zijn (over het algemeen) van nature actief en nieuwsgierig. Ze hebben zin om te spelen, te onderzoeken, te ontdekken. De manier waarop kinderen spelen, kan echter verschillen.

aard

De manier waarop kinderen spelen hangt samen met hun aard. Sommige kinderen zijn van het begin af aan druk en beweeglijk.

Ze zullen zich met hun hele hebben en houwen in hun spel storten.

Andere kinderen zijn juist stil, rustig; ze kijken eerst de kat uit de boom. Dat zal merkbaar zijn in hun manier van spelen–aandachtig, geduldig, vrij onopvallend.

ontwikkeling

De manier waarop kinderen spelen hangt nauw samen met hoe ver ze zijn in hun ontwikkeling. Een baby speelt anders dan een peuter; een peuter anders dan een kleuter; die weer anders dan een schoolkind.

Niemand zal van baby’s verwachten dat zij vadertje en moedertje spelen. Ook niet van kleuters dat zij met een scheikundedoos uit de voeten kunnen. Er moet heel wat gebeuren voor ze zover zijn.

Hele kleine kinderen zijn vooral bezig met het leren kennen van hun eigen lijf en hun directe omgeving. Hoe ziet dit eruit, hoe smaakt dat, hoe voelt dat aan. Zo onderzoeken ze hun eigen

handen en voeten, ogen en oren van anderen, de kachel (!), water, kruimels op de vloer, torretjes in het gras.

Daarna gaan ze hun lichaam en hun omgeving meer gebruiken—wat kunnen ze ermee, hoever kunnen

ze gaan; waarom is dit, waarvoor dient dat. Hoe zit dat in elkaar.

Hun wereld breidt zich steeds uit. De straat, winkels, misschien een speelzaal of kinderdagverblijf. Andere volwassenen, andere kinderen, andere omgeving. Dan gaan ze naar de basisschool. Ze gaan leren lezen, schrijven, rekenen. Ze krijgen verhalen over hoe mensen nù leven, hoe vroeger; over planten en dieren. Met al die ervaringen, nieuwe mogelijkheden en kennis verandert ook hun spel. Het wordt steeds afwisselender en ingewikkelder.

Als er met kinderen iets niet in orde is op lichamelijk en/of geestelijk gebied, zal ook hun (speel)ontwikkeling anders verlopen. Als kinderen bijvoorbeeld altijd in bed moeten liggen, zullen ze moeite hebben met het ervaren van dingen in de ruimte—hoever is iets weg, hoe groot, hoe hoog.

Deze brochure gaat niet in op zulke speciale situaties.

omgeving

De manier waarop kinderen spelen hangt ook samen met waar ze zijn geboren. Het is heel wat anders of je in IJsland, in Turkije, Marokko of in Nederland op de wereld komt. Het klimaat is anders, de leefomstandigheden, de gewoontes, hoe er over opvoeden wordt gedacht, hoe over spelen. Maar al komen kinderen uit één en hetzelfde land, dan nog zijn er heel wat dingen te bedenken, waarom ze verschillend kunnen gaan spelen.

Het maakt immers uit of je in een stad woont of op het platteland, in een groot huis of op een flat; of er geld is om uit te geven of dat het erg krap is; of er broertjes en zusjes zijn of dat je alleen opgroeit; of je strenge ouders hebt of ouders die veel goedvinden. En natuurlijk hangt de manier waarop kinderen spelen ook af van waarmee ze spelen.

Spelen waarmee ?

- Kinderen kunnen met van alles en nog wat spelen.
- Met zichzelf—dat zie je goed bij heel kleine kinderen. Ze kunnen vol overgave bezig zijn met hun handen en voeten.
- Met andere mensen—grote en kleine. Ogen en oren boeien geweldig. Aan haren trekken is ook heel spannend; kiekeboe spelen, paardje rijden op schoot, stoeien. Later tikkertje, blindemannetje, boompje verwisselen.
- Met speelmaterialen, dat wil zeggen met allerlei voorwerpen en materialen die ze tegenkomen, binnen en buitenshuis: potten en pannen, houten lepels, dozen, lappen, knopen, zand, stenen, water en ga zo maar door.
- Met speelgoed. Dat is materiaal dat speciaal voor kinderen wordt gemaakt om mee te spelen. Het is er altijd geweest, alleen is de hoeveelheid door de enorme technische ontwikkelingen van deze tijd zó uitgebreid, dat je door de bomen het bos nauwelijks meer ziet. Duizenden en nog eens duizenden stuks speelgoed zijn er. Speelgoed om mee te bouwen, te knutselen, de grote-mensen-wereld na te bootsen, om mee samen te spelen, alleen te spelen, gevoelens te verwerken, muziek te maken.

In het tweede gedeelte van deze brochure wordt aangegeven hoe speelmateriaal en speelgoed ingedeeld kunnen worden.

Met zo'n ordening wordt het hopelijk gemakkelijker te bepalen wat je kinderen op speelgebied kunt geven en wanneer.

Wat kun je als volwassene doen?

Kinderen kunnen op allerlei manieren spelen. Volwassenen kunnen er voor zorgen dat ze daar zoveel mogelijk de gelegenheid voor krijgen. Dat is vooral heel belangrijk bij jonge kinderen. Die zijn nog vrijwel helemaal afhankelijk van wat er met en voor ze wordt gedaan. Wat kun je doen?

ruimte

Kinderen hebben allereerst ruimte nodig. Ruimte om hun gang te kunnen gaan zonder het gevaar te lopen zich te bezeren of andermans spullen te beschadigen.

Dat valt vaak niet mee. Zeker niet als je klein behuisd bent en/of in een stad woont waar ook buiten maar weinig speelruimte is.

Als je kind nog klein is, kun je beginnen met in je eigen huis dierbare, kwetsbare voorwerpen als je theeservies, vazen, schemerlamp, radio, boeken voorlopig buiten bereik te zetten. Maar ook gevaarlijke dingen als schoonmaakartikelen, medicijnen, een tafel met scherpe hoeken.

Het scheelt in opletten en je hoeft niet honderden keren te zeggen: 'Afblijven, pas op, niet doen, als je... dan!'

Als je kind wat groter wordt, kun je misschien een eigen speelhoekje inruimen.

Wat meubels verzetten, onderste plank(en) van een (boeken)kast leeghalen. Een eigen tafeltje met stoel, een eigen plank en opbergmand of kist voor het speelgoed kan al voldoende zijn.

Nog grotere kinderen hebben nog meer ruimte nodig. Ze kunnen buiten spelen, maar meestal vinden ze het ook prettig om thuis een plek te hebben, waar ze zich alleen of met vriendjes kunnen terugtrekken. Dat zal niet altijd lukken, maar soms is er veel te bereiken door een verhuizing binnenshuis.

laat ze met rust

Kinderen hebben het ook nodig te kunnen spelen op hun eigen manier, in hun eigen tempo zonder steeds in hun spel te worden gestoord: ‘Nee, dat moet je niet zo doen, maar zò’; ‘Wat ben je toch lief aan het spelen, geef me eens een zoentje’;

‘Nu gaan we boodschappen doen, op visite, eten, slapen.’ Gaat het teveel zo, dan komt er van rustig spelen weinig terecht.

andere kinderen

Om te kunnen spelen hebben kinderen ook andere kinderen nodig. Er zijn niet altijd broertjes en zusjes om mee te spelen.

Alleen met jezelf of met volwassenen spelen is niet genoeg.

Natuurlijk kunnen kinderen in hun eigen spel veel ervaring opdoen en is het meedoen van volwassenen vaak aantrekkelijk en stimulerend.

Maar het spel met leeftijdsgenootjes geeft weer heel andere mogelijkheden. Ze leren met andere kinderen delen. Ze zien hoe andere kinderen spelen. Dat geeft ze nieuwe ideeën. Ze doen samen ontdekkingen, waar ze alleen nooit op zouden komen.

Ze kunnen vriendjes krijgen op de basisschool, als ze op een club gaan. Vòòr die tijd bij de zandbak, bij de burens of op een speelzaal of dagverblijf.

niet genoeg

Als je denkt dat je kind niet genoeg gelegenheid heeft om te spelen, wat dan?

- Je kunt met je kleine kind zoveel mogelijk naar buiten gaan. Naar een zandbak, speelplaats of park. Er moet dan wel zoiets vlakbij zijn en bovendien is ‘buiten’ alleen prettig als het redelijk weer is.
- Misschien valt er iets te regelen met andere mensen in je buurt die ook jonge kinderen hebben. Je kunt afspreken om de beurt een (vaste) ochtend of middag elkaars kinderen over te nemen.
- Je kunt een peuterspeelzaal of kinderdagverblijf overwegen. Als je daar over denkt, ga dan eerst eens kijken hoe het er toegaat. Je kunt zien hoe de mensen die er werken met de kinderen omgaan. Je ziet de ruimte, het speelgoed; hoe andere kinderen plezier hebben om daar bezig te zijn.

materiaal op het juiste moment

Om te spelen hebben kinderen materiaal nodig op het moment dat ze eraan toe zijn en er belangstelling voor hebben.

Je kunt niet zeggen: ‘Dit kind is vier, dus toe aan...’ Ieder kind ontwikkelt zich in een eigen tempo en heeft eigen voorkeuren. Het is daarom belangrijk goed naar een kind te kijken als het speelt. Je ziet dan waar het mee bezig is en hoe. Je kunt daarop aansluiten.

Als een kind belangstelling krijgt voor kleuren, is een spelletje waarmee het kleuren kan oefenen op dat moment welkom.

Als een kind vreselijk nieuwsgierig is hoe dingen in elkaar zitten en daarom allerlei speelgoed uit elkaar haalt en dus kapot maakt, kun je het beter iets geven waarbij het niet uitmaakt of het helemaal losgepeuterd wordt, zoals een oude wekker, radio of horloge.

Vaak krijgen kinderen alléén nieuw speelgoed op hun verjaardag of een andere feestdag. Het is dan maar de vraag of het speelgoed is waar ze op dat moment behoefte aan hebben.

Natuurlijk kun je niet om die hoogtijdagen heen, maar je kunt proberen met degenen die iets willen geven, af te spreken wat. Eén pop is bijvoorbeeld voldoende, maar bij andere soorten speelgoed is veel juist fijn, zoals houten blokken, legostenen of meccano.

Mocht de hoeveelheid cadeaus toch (nog) uit de hand lopen, dan kun je een deel ervan een tijdje opbergen. Op een moment dat het goed uitkomt haal je het weer te voorschijn, bijvoorbeeld als je kind zich duidelijk loopt te vervelen.

meisjes en jongens

Als je aan wilt sluiten bij de belangstelling van je kind, kan dat betekenen dat je je zoon een winkeltje geeft om mee te spelen, of een pop om aan- en uit te kleden en te vertroetelen, een spons om ramen mee te soppen. Je dochter hamer en spijkers, een conducteurspet of een auto. Het kan zijn dat je daar moeite mee hebt. Je bent zelf niet zo opgevoed en je vindt dat bepaalde dingen alleen door jongens en mannen kunnen worden gedaan en bepaalde dingen alleen door meisjes en vrouwen.

Maar is dat wel zo? Denk je ook niet dat dat komt omdat we er zo aan gewend zijn geraakt en daarom dat patroon in stand houden? Het kan toch niet verkeerd zijn dat jongens met poppen spelen, meisjes met auto's, als ze dat willen?

kleurrijk spelen

Nederland is langzaam maar zeker een multi-culturele samenleving geworden. Het zou daarom goed zijn als er speelgoed zou zijn dat een afspiegeling is van die veelkleurige samenleving. Alle kinderen kunnen dan spelen met materiaal waarin zij zichzelf en anderen kunnen herkennen en spelenderwijs leren omgaan met een maatschappij waarin zoveel verschillende culturen met elkaar leven. Maar zo ver is het nog niet! Je kunt in de speelgoedwinkels nog maar nauwelijks speelgoed vinden dat afgestemd is op die veelkleurigheid. Het vraagt nu nog heel wat speurzin en creativiteit als je je kind kleurrijk wilt laten spelen.

Achterin staan titels van boeken en adressen die je kunnen helpen. In het tweede deel van deze brochure, waarin soorten speelgoed worden genoemd, vind je hier en daar voorbeelden.

niet meteen naar de speelgoedwinkel

Natuurlijk is het niet nodig elke keer als je kind aan iets nieuws toe is, meteen naar de winkel te gaan om het te kopen.

Er zijn genoeg andere mogelijkheden om aan een speelbehoefte van je kind tegemoet te komen.

- Je kunt veel zelf maken, als je tenminste zin en tijd hebt.

- Er zal ook veel in huis zijn, dat geschikt is: kam en borstel, oude kopjes, schaaltes, knopen, lappen, dozen, hamer en spijkers, emmers, sleutels, enz. Het is belangrijk goed op te letten of dat wat je je kind geeft, veilig genoeg is om mee te spelen. Dat geldt trouwens ook voor gekocht speelgoed (zie brochure 'Veilig speelgoed' van de Stichting Consument en Veiligheid, adres achterin).
- Je kunt nagaan of er vlakbij mensen met kinderen wonen waarmee je speelgoed kunt ruilen. Het is wel handig om eerst met je kind te overleggen. Anders loop je de kans dat er iets verdwijnt, wat het liever zelf had willen houden.
- Het is mogelijk dat er een speel-o-theek bij je in de buurt is. Daar kun je lid van worden net als van een bibliotheek. Een speel-o-theek is een plaats waar kinderen kunnen spelen met bekend en onbekend speelgoed en waar ouders voorlichting kunnen krijgen over spel en speelgoed. Je kunt er samen met je kind speelgoed uitzoeken en het tegen een kleine vergoeding voor een paar weken lenen. Je kind kan er dan thuis mee spelen. Je ziet dan vanzelf of het een goede keus is geweest of niet. Als je kind er na die weken nog niet mee is uitgespeeld, kun je de uitleentermijn misschien verlengen of je kunt beslissen het alsnog zelf te kopen. Zo loop je minder risico iets voor je kind te kopen dat achteraf een mislukking blijkt te zijn. Bovendien hoef je zo niet bang te zijn dat je kind tekort komt. Je kunt last hebben van zo'n gevoel. Er wordt zoveel reclame gemaakt, of geschreven hoe broodnodig voor de ontwikkeling van een kind bepaalde soorten speelgoed zijn, dat je je schuldig kunt voelen, als je je kind dat niet geeft. Lenen is dan een uitkomst. Een speel-o-theek kan, naast de mogelijkheid er met speelgoed te spelen en het te lenen, ook een ontmoetingsplaats voor ouders zijn. Je kunt er dan met andere ouders ervaringen uitwisselen over het spel en de opvoeding van je kind. Er wordt bovendien vaak van alles georganiseerd: spel-middagen voor de kinderen, koffie-ochtenden, themabijeenkomsten.

sparen

Naarmate kinderen groter worden, zullen zij meer en meer zelf aangeven waar zij mee willen spelen. Zij zien bij andere kinderen thuis, of op school of op de televisie allerlei speelgoed dat zij ook best zouden willen hebben.

Misschien in het inderdaad leuk speelgoed, maar het kan ook zijn dat zij het alleen maar willen hebben om het hebben. Je krijgt eindeloze zeurpartijen en als er uiteindelijk wordt gezwicht, vaak grote teleurstellingen. Misschien is het eerst te lenen of met anderen te ruilen.

Een andere mogelijkheid is, voor te stellen ervoor te gaan sparen. Als zij dat ernstig opvatten en niet elke week bedenken, dat zij ook wel wat anders van dat geld kunnen kopen, kan je na een poosje besluiten het gespaarde geld aan te vullen en het begeerde speelgoed samen te gaan kopen.

Maar mijn kind speelt helemaal niet!

Je leest deze brochure. Spelen blijkt belangrijk voor kinderen in allerlei opzichten: voor de ontwikkeling van hun lichaam, hun verstand, hun omgang met anderen. Je krijgt de kriebels. Jouw kind speelt helemaal niet! Waar kan dat aan liggen?

jouw idee

Het kan zijn dat je een bepaald idee hebt over wat spelen is. Spelen is voor jou: bezig zijn met speelgoed. Als je het zó ziet, kan het best zijn dat je kind weinig speelt. Twintig keer achter elkaar een kastdeurtje open en dicht doen, eindeloze verhalen tegen een knuffelbeest houden, tree op, tree af klimmen, afstoffen, jou in alles willen nadoen, dat zie jij niet als spelen, máár... dat is het wel!

uit zijn gewone doen

Het kan zijn—maar dan zal het van korte duur zijn— dat je kind een (kinder)ziekte onder de leden heeft. Vaak zijn kinderen vlak voordat een ziekte uitbreekt lusteloos en hangerig.

Misschien is het gewoon moe. Het heeft de laatste tijd niet goed geslapen of is een paar keer te laat naar bed gegaan.

Het kan ook zijn dat je kind uit zijn gewone doen is. Daar kunnen heel wat redenen voor zijn: spanningen thuis, moeilijkheden op school, ruzie met een vriendje, een verhuizing, een ziekenhuisopname. Mopperen heeft weinig zin. Belangrijk, maar wel moeilijk, is geduld op te brengen en er achter te komen wat er aan de hand is. Erover praten, erover spelen kan dan helpen.

teveel speelgoed

Het kan zijn dat je kind teveel speelmogelijkheden heeft. Het weet eigenlijk niet waar het moet beginnen. Het doet even dit, dan weer dat. Rust is er niet. Het beste kun je een deel van het speelmateriaal wegleggen. Het wordt dan wat overzichtelijker. Een beetje hulp om op gang te komen met spelen zal wel nodig zijn. Misschien kun je er per dag wat tijd voor uittrekken. Tijd, alleen voor je kind om samen te spelen. Rust en plezier zullen dan wel komen.

uitgespeeld

Niet spelen kan een teken zijn dat kinderen zijn uitgespeeld met wat zij aan materiaal hebben. Zij zijn toe aan iets nieuws of zij hebben behoefte aan een andere omgeving waar zij nieuwe ideeën kunnen opdoen. Vaak zie je dat kinderen, als zij naar een speelzaal gaan of naar school, thuis op een nieuwe manier aan het spelen gaan.

te weinig kans

Nog een mogelijkheid is dat je kind tot nu toe te weinig kans heeft gehad om op zijn eigen manier bezig te zijn. Er is teveel op hem gelet; het is teveel uit zijn spel gehaald; er is teveel tegen hem gezegd dat het iets niét of anders moet doen. De lust om te spelen is hem vergaan. Het durft niet meer. Het is toch nooit goed.

Het is niet makkelijk dat één, twee, drie op te lossen, zeker niet als je zelf degene bent die zo'n moeite heeft om hem zijn gang te laten gaan.

Misschien kun je proberen zijn (speel)omgeving uit te breiden—bij burens, vrienden, speelzaal, buurthuis. Jezelf veranderen kost heel veel moeite en tijd, maar is wel het proberen waard.

erover praten

Als je kind niet speelt–al heb je van alles en nog wat geprobeerd–praat er dan eens over. Met andere ouders bijvoorbeeld.

Het kan heel erg opluchten als blijkt dat er meer ouders met hetzelfde zitten als jij. Je hoort eens wat hun ervaringen zijn, wat zij voor oplossingen hebben bedacht.

Misschien is er een ouderavond, koffie-ochtend of oudergespreksgroep in het buurthuis, de speelzaal, de speel-o-theek. Informeer er eens naar.

Je kunt natuurlijk ook contact opnemen met de wijkverpleegkundige, de arts van het consultatiebureau of je huisarts.

Speelmateriaal

Kleine kinderen worden groot. Maar voordat het zover is moet er heel wat gebeuren. Hun lichaam moet zich ontwikkelen, hun verstand, hun taal. Ze moeten leren omgaan met anderen, leren wat hun gevoelens zijn. Het gaat dan over de lichamelijke, verstandelijke en sociaal-emotionele ontwikkeling (zie ook blz 6 t/m 14)

Spelen is daarbij heel belangrijk; ook spelen met speelgoed en allerlei speelmaterialen.

In dit gedeelte wordt aangegeven welke soorten speelgoed en speelmaterialen je kunt onderscheiden en bij welk deel van de ontwikkeling van een kind die het meeste horen.

lichamelijke ontwikkeling

- bewegingsmateriaal
- zintuiglijk materiaal.

verstandelijke ontwikkeling

- bouw- en constructiemateriaal
- puzzels, lotto's en andere bijzoekspelletjes.

sociaal-emotionele ontwikkeling

- gezelschapsspelen,
- fantasiemateriaal
- creativiteits- en expressiemateriaal.

Bij elke soort staan voorbeelden van speelgoed die in de winkel te koop zijn en van materialen die je in en om huis kunt vinden.

Uitgangspunt is dat kinderen materiaal nodig hebben om te spelen. En dat hoeft niet per se speelgoed uit de winkel te zijn.

Er zullen voorbeelden zijn, waarbij je je afvraagt waarom die nu daar staan en niet ergens anders. De indeling is zo gemaakt dat duidelijk is waar bepaald speelgoed of speelmateriaal kinderen het meest toe uitnodigt.

Een houten trein staat bij fantasiemateriaal en niet bij bewegingsmateriaal. Natuurlijk zal een kind over de grond kruipen om de trein voort te duwen, maar het gaat er vooral om hoe het fantaseert waar de trein zal stoppen, wie er in- en uit zullen stappen, waar de trein zal ontsporen.

Legostenen staan bij bouw- en constructie-materiaal en niet bij zintuiglijk materiaal. Natuurlijk heeft een kind ogen en handen nodig om de stenen goed op elkaar te kunnen duwen, maar het belangrijkste is toch dat het er iets mee bouwt. De voorbeelden zijn bovendien zoveel mogelijk geordend van gemakkelijk naar moeilijk, en niet naar leeftijd.

Zo staat bij bouw- en constructiemateriaal 'Nopper' boven 'Lego Duplo'. Door de borstelachtige vorm is Nopper voor jonge kinderen gemakkelijker aan elkaar te maken dan de Lego Duplo stenen.

Hiervoor is gekozen omdat je niet kunt zeggen: 'Dit kind is vijf, dus toe aan...' Ieder kind heeft nu eenmaal een eigen ontwikkelingstempo en eigen voorkeuren.

Beter is het uit te gaan van de belangstelling van een kind en te kijken waar het aan toe is. Je kunt dan met wat je geeft daarbij aansluiten.

Als je denkt dat je kind teveel met één soort materiaal bezig is, kun je proberen eens iets te geven uit één van de andere mogelijkheden. Net als met eten is afwisseling goed.

Bewegingsmateriaal

Kinderen gaan kruipen, lopen, sjouwen, gooien, rennen, klimmen. Bewegingsmateriaal kan daarop inspelen. Baby's zwaaien met hun armen, trappelen met hun benen—een 'babygym' maakt het nog leuker. Voortschuiven op je buik of kruipen gaat beter achter materiaal aan dat rolt of rijdt.

Als steun bij de eerste stappen komt het wandelwagentje, of een babyduwkar goed van pas. Eenmaal op eigen benen willen kinderen alleen nog maar lopen, van alles voor zich uit duwend – dozen, looprollers, of achter zich aanslepend – tassen, trekbeesten. Ze klimmen en klauteren onvermoeibaar. Ze sjouwen met planken, stoelen, kussens.

Zo leren ze steeds beter hun bewegingen beheersen. Bij baby's en peuters gaat het nog vooral om het bewegen zelf.

Grotere kinderen gebruiken hun bewegingen vooral om iets mee te doen: hinkelen, autopetten, fietsen, rolschaatsen, touwtje springen, voetballen.

in en om huis

- dozen
- planken
- krukje
- stoel
- tafeltje
- kussens
- trap
- emmers
- touw, waslijn
- jute zakken
- bus- of bloklopers
- plastic flessen,

- (bijv. voor kegelspel)
- takken

uit de speelgoedwinkel

- zachte bal
- babygym
- babyduwkar
- looproller
- trekbeesten of -figuren
- loopauto of -tractor
- loopfiets
- hobbelpaard
- grote auto's
- bal, klein en groot
- kruiwagen
- driewieler
- stokpaard
- autoped
- schommel
- springtouw
- ringenwerpspel
- tol
- kegelspel
- fiets
- (rol)schaatsen
- stelten
- skippybal
- touwladder
- ringen en rekstok
- badmintonset
- sjoelbak
- vlieger
- frisbee
- tafelfootbal

Zintuiglijk materiaal

Vanaf de geboorte kunnen kinderen zien, horen, ruiken, proeven, voelen. Maar scherp zien kunnen ze nog niet. Het leren kennen van geluiden, geuren, smaken, materialen moet nog komen. Zintuiglijk materiaal kan daarbij helpen. Een mobile boven de wieg in heldere kleuren als rood en geel. Een rammelaar, een muziekdoozje, maar ook het horen van stemmen. Ringen van kunststof of hout om te pakken of om op te bijten.

Als baby's de kans krijgen stoppen ze eerst van alles in hun mond. Deze is heel gevoelig en ideaal om mee te onderzoeken: vingers, tenen, lakentje, deken, speelmateriaal, alles wordt geprobeerd. Zo leren ze verschillen tussen hard en zacht, ruw en glad, vies en lekker; wat bij hun eigen lijf hoort, wat bij hun omgeving.

Geleidelijk aan wordt het gebruik van ogen en handen belangrijker. De bewegingen worden nu gericht en verfijnder. In-uit; open–dicht; los–vast zijn geliefde handelingen. Ringen over een stok laten glijden; op een hamerbank slaan; het gaat steeds beter.

En na een paar jaar zie je dat kinderen ogen en handen heel goed samen kunnen gebruiken. Dan kunnen ze kralen rijgen, tekenen, schrijven, borduren, timmeren, computerspelletjes bedienen en ga zo maar door.

in en om huis

- (keuken)weegschaal
- knopendoos
- rietjes
- hamer of spijkers, hout
- oude wekker, bel
- zand
- gehoorzoekers (bijv. van wc-rollen met rijst, erwten e.d. erin)
- hoe proeft of ruikt zout, suiker of een bloem...
- blokkenstoof
- hamerbank
- schroeftonnetjes
- rijgkralen of -figuren
- bromtol
- hamertje-tik
- insteekmozaïek
- borduurkaarten
- caleidoscoop
- bellenblaaspijp
- magneet
- vergrootglas
- waterpomp
- punnikklosje
- computerspelletjes
- soldeerbout

uit de speelgoedwinkel

- mobile
- wiegehanger
- rammelaar
- stoffen dieren

- zachte pop,
- pieppop
- bijt- of voelfiguren
- stoffen bal met of zonder bel
- badspeelgoed: boot, eend
- beker met gaatjes
- activity-center
- trekpop
- muziekdoosje
- ringen-piramide

Bouw- en constructiemateriaal

Bouwen begint al bij heel jonge kinderen.

Met zachte blokken en stapelbekers. Eerst is nog hun grootste plezier anderen te zien bouwen en het bouwsel om te gooien.

Maar al gauw gaan ze zelf dingen op elkaar zetten. Ze zijn dan toe aan houten blokken van verschillende grootte.

Peuters krijgen ook behoefte aan blokken van verschillende vormen—rond, vierkant, driehoekig, lang, kort. Er wordt nu niet alleen maar gestapeld, maar ook echt gebouwd: muren, huizen, een garage, een fabriek.

Al bouwende krijgen kinderen begrip voor verhoudingen, maten en evenwicht. Ze leren dat ze van delen een geheel kunnen maken, en dat ze het weer uit elkaar kunnen halen.

Naarmate ze handiger worden kunnen ze materiaal gaan gebruiken dat door bepaalde verbindingen aan elkaar blijft zitten. Eerst moeten de bouwonderdelen en de verbindingen nog niet te moeilijk zijn. Maar als kinderen eenmaal wat ouder zijn en hun ogen en handen goed samenwerken, kunnen de bouwonderdelen kleiner, de verbindingselementen ingewikkelder worden.

Er is op het gebied van bouw- en constructiemateriaal nogal wat keuze.

Als je kind een voorkeur heeft voor een systeem, kun je het beter daarbij houden en het steeds uitbreiden. Bij dit materiaal is het pas echt leuk als je er veel van hebt.

in en om huis

- dozen, groot en klein
- wasknijpers
- kartonnen kokers
- stokken, latten, planken
- bakstenen, tegels

uit de speelgoedwinkel

- zachte blokken
- stapelbekers
- grote houten blokken
- clippo
- lego duplo
- lego (klein)
- waterwegen
- treinbanen
- knex
- technisch lego
- meccano
- fisher-techniek
- modelbouwdozen
- bouwplaten

Puzzels, lotto's en bijzoekspelletjes

Het ronde en het vierkante blokje verdwijnen het eerst in het ronde en vierkante gat van de vormenstoof. Het betekent dat een kind diè vormen herkent en weet waar die bij horen. Het is een voorloper van het puzzelen, waarbij het ook gaat om het zoeken, herkennen en bij elkaar brengen van vormen.

De eenvoudigste puzzels zijn de inlegborden, waarbij het hele plaatje met een knopje uit de grondplaat kan worden gehaald en weer teruggestopt. Verschillende plaatjes en niet teveel tegelijk is het gemakkelijkst. Langzaam kan het moeilijker worden.

Meer plaatjes of juist allemaal van één soort (bijv. allemaal auto's) of van klein oplopend naar groot.

Dan puzzels met alleen een vaste buitenrand; de plaatjes zijn nog heel, maar de knopjes zijn verdwenen. Ook de achtergrond is nu los.

Daarna volgen puzzels zonder vaste rand.

De plaatjes zijn in stukken verdeeld. De eenvoudigste puzzels in twee stukken, maar al gauw meer en meer tot wel 1000 stukjes.

Bij puzzels waar de voorstelling in stukken is verdeeld gaat het niet alleen meer om het herkennen en bij elkaar brengen van vormen. Het gaat nu ook om het opzoeken van de juiste kleur, en het kunnen bedenken hoe de voorstelling er als geheel uit moet zien. Af en toe kijken op de plaat op de voorkant van de doos kan daarbij helpen.

Ook bij lotto's en andere bijzoekspelletjes gaat het om herkennen van afbeeldingen, kleuren, hoeveelheden. Welk plaatje is hetzelfde? Welk heeft dezelfde kleur; is dat ook drie, vijf of acht? Hierbij geldt net als bij puzzels: hoe minder plaatjes en hoe duidelijker, hoe eenvoudiger het spel. Er zijn puzzels en lotto's waar niet alleen afbeeldingen van blanke mensen opstaan, maar ook mensen met een andere huidskleur.

in en om huis

- Je kunt zelf puzzels maken van ansichtkaarten. Een kleurige plaat kun je op karton of triplex plakken en in stukken verdelen met schaar of figuurzaag.
- Ook bijzoekspelletjes kun je zelf bedenken. Dit hoeft niet altijd met plaatjes; je kunt allerlei voorwerpen nemen, die bij elkaar horen door hun vorm of kleur. Ook kun je vragen: 'Wat hoort bij een kopje, een mes, een eierlepel' etc.

uit de speelgoedwinkel

- vormenstoof
- inlegplanken met en zonder knoppen
- puzzelplanken met verschillende vormen
- puzzelplanken van groot naar klein
- kijk naar binnen-puzzels
- blokpuzzels
- puzzels met meerdere vormen ('jig-saw')
- lottino
- lotto's met tekeningen of foto's
- voellotto's
- sorteerlotto van groot naar klein

- perspectieflotto
- tellotto
- combinatielotto
- rijmotto
- stemmingen-lotto
- ‘wat ontbreekt’ lotto
- tangram
- electro (ook in het Marokkaans-Arabisch)

Gezelschapsspelen

Van jongs af aan vinden kinderen het heerlijk om samen spelletjes te doen. Samen is eerst wel met een volwassene: ‘Klap eens in je handjes’; ‘Hop hop paardje’; ‘Torentje, torentje bussenkruit!’.

Eenmaal peuter is het te proberen een spelletje te doen met één of twee peuters erbij: een kleurenspelletje of memory. Ze vinden het gezellig om samen iets te doen. Spelregels hoeven nog niet; het gaat niet om winnen of verliezen.

Kleuters kunnen al beter met regels omgaan. ‘Omstebeurt’ snappen ze bijvoorbeeld. Ze hebben meestal nog wel de steun van een volwassene nodig om een spel volgens de regels tot een goed einde te brengen.

Wanneer kinderen spelregels begrijpen en ze kunnen onthouden, kunnen ze meedoen met allerlei gezelschapsspellen. Dat hoeven niet alleen bordspelen te zijn. Het kan ook verstoppertje, tikkertje of boompje verwisselen zijn.

De meeste spelen gaan om winnen of verliezen. Voor veel kinderen is en blijft het moeilijk om met verlies om te gaan. Helemaal als het gaat om een spel waarbij je elkaar moet ‘pesten’, zoals ‘mens erger je niet’. Dan kunnen gevoelens van onmacht en boosheid hoog oplopen. Kreten als: ‘Jij speelt vals’; ‘Nietes, welles’; ‘Ik doe niet meer mee’ zijn niet van de lucht.

Het helpt wel als je eens andere spelletjes doet, bijvoorbeeld spelletjes waar het meer om de vaardigheid van denken of bewegen gaat, zoals pim-pam-pet of activiteiten-spelen.

Het is goed dat kinderen bij gezelschapsspelen leren omgaan met regels, met gevoelens van geluk en tegenslag, maar het plezier in het spelen kan beter voorop blijven staan.

in en om huis

- Ik zie, ik zie wat jij niet ziet
- boter, kaas en eieren
- ik ga op reis en ik neem mee...
- uit één lang woord zoveel mogelijk kleine woordjes maken
- wie weet de meeste groenten, bloemen, plaatsnamen met een bepaalde letter
- galgje
- stoelendans
- tikkertje
- verstoppertje

uit de speelgoedwinkel

- kleurenspeken met kleuren-dobbelsteen zoals:
- kleurentorentjes
- bonte ballonnen
- vier eerste spelen
- kleurendomino
- anansi-domino
- reuzendomino
- memory
- (kleuren)kwartet
- twister, dolly disc: voor binnen en buiten
- bordspelen:
  - ganzenbord
  - halma
  - mens-erger-je-niet
  - wari-spel
- denkspelen:
  - woordspelletjes (pim-pam-pet of scrabble)
  - strategische spelletjes
  - dammen
  - schaken
  - monopoly (ook in het Turks, het heet dan Borsa)

Fantasiemateriaal

Kinderen doen graag na wat ze zien en meemaken. Ze hebben het nodig om gevoelens te verwerken. Dat gaat goed met fantasiemateriaal. Ook kunnen ze er een eigen onbekende wereld mee scheppen.

Kleine kinderen hebben genoeg aan huis-tuin-en-keuken spullen. Ze brabbelen in de telefoon; zwaaien met een lap als stofdoek; troetelen met een pop of knuffelbeest. Zijn ze wat ouder dan worden hun handelingen uitgebreider. De pop gaat in bad, in bed; haren worden gekamd, luiers omgedaan. Er wordt bij gesproken als tegen henzelf. ‘Nu lekker gaan slapen hè!’; ‘Eet je bord leeg’; ‘Pas op anders...’

Naarmate hun wereld groter wordt door een bezoek aan de dierentuin, een treinreis, de speelzaal of basisschool, een verblijf in het ziekenhuis, wordt hun behoefte aan materialen om dat uit te beelden groter: dierenfiguren, poppenkastpoppen, conducteurspet, een schoolbord of dokterskoffer kunnen ze daar goed bij gebruiken.

Er wordt samengespeeld: 'Jij was vader en ik was moeder'; 'Jij was kind en ik was juf'.

Als ze doktertje spelen kun je de angst voor de prik, de doktersjas, haast voelen.

Hoe ouder kinderen worden, hoe meer ze werelden zullen scheppen die ze niet zelf hebben beleefd. Ze kunnen zich die voorstellen door beelden van de televisie, verhalen die ze horen, boeken die ze lezen, stripverhalen die ze bekijken.

Zo leven ze het ene moment in het riddertijdperk, dan weer op de maan, of staan ze met een microfoon als popster voor de spiegel.

Materialen die ze erbij nodig hebben zullen ze meer en meer zelf bij elkaar zoeken of maken.

in en om huis

- oude kleren,
- tassen, schoenen
- hoeden of petten
- hoofddoekjes, sjaals
- kleden en lappen
- pruiken
- telefoon
- zaklantaarn
- fototoestel
- (oud) telefoonboek
- lege plastic flessen
- potten, pannen, zeef, pollepel, vergiet e.d.
- lege verpakkingen om winkeltje te spelen:
  - macaroni-, erwten-, bonendoosjes
- sleutels
- portemonnaie
- lipstick, rouge e.d.
- sieraden
- houten wasrekje

uit de speelgoedwinkel

- telefoon
- beesten
- jongens- of meisjespoppen (poppen zijn er met allerlei huidskleuren en gelaatstrekken)
- poppen voor in bad
- poppewieg
- poppekleren uit allerlei landen
- poppenhuis of -meubeltjes
- poppewagen
- thee- en eetservies

- fornuisje met pannen
- keukengerei
- speelfruit of -groente
- poppenkast
- poppenkastpoppen
- schimmenspelfiguren
- vinger- of stokpoppen
- houten trein
- grote en kleine auto's
- vliegtuig
- garage
- winkeltje
- kassa
- strijkplank of -bout
- schoolbord
- boerderij- of wilde dieren
- wereldspelmateriaal:
  - huizen, straten
  - verkeersborden e.d.
  - de wereldfamilie, poppetjes uit allerlei werelddelen (van Lego)
- dokterskoffertje
- cowboy set
- conducteursset
- (tuin-)gereedschap
- elektrische trein

Creativiteits- en expressiemateriaal

Het zijn moeilijke woorden voor materiaal waarmee kinderen zèlf vorm kunnen geven en zichzelf kunnen uitdrukken. Het belangrijkste hierbij is dat ze vrij worden gelaten in wat ze willen maken en hoe ze materialen willen gebruiken.

Voorgevormd materiaal als kleurboeken, borduurkaarten, stempels, zandvormen e.d. horen hier dan ook eigenlijk niet bij.

Jonge kinderen genieten zichtbaar van het wroeten en kneden in zand, klei, en vingerverf. Met ruime gebaren zetten ze met hun vingers, met timmermanspotloden, vetkrijt, dikke kwasten strepen op grote vellen papier. Vol genot slaan ze op trommels, blazen ze op fluiten.

Vragen wat het voorstelt, welk liedje ze spelen zijn niet op hun plaats. Dat kan als ze ouder worden. Meestal hebben ze dan zelf al hele verhalen. 'Dat is een auto; zie je hoe hard hij gaat?'; 'Dat is een tijger, eng hè!'; 'Nu speelde ik Sinterklaas Kapoentje, goed hè!'. Herkenbaar of niet, dat doet er niet toe.

Plezier in vormen, tekenen, schilderen, muziek maken blijft, zeker als je dat stimuleert en kinderen niet teveel moeten!

in en om huis

- zand (met water)
- kleuter- of speeldeeg
- papier: kranten, behang, tijdschriften e.d.
- restjes wol, lapjes
- met bordverf beschilderde deur/muur
- kurken
- melkkartonnen e.d.
- aardappels om stempels van te maken
- scheerkwast
- watten
- aluminiumfolie
- muziekinstrumenten
  - kokers met rammeltjes
  - stokjes met flesdoppen
  - rijtje glazen (flessen) met water gevuld

uit de speelgoedwinkel

- vingerverf
- verf en kwasten
- (vet)krijt
- schetsboek
- papier: wit, gekleurd, doorzichtig e.d.
- vouwblaadjes of -repen
- viltstiften
- (kinder)schaar
- lijm of andere plakmiddelen
- (pottenbakkers)klei met boetseermesjes of -spatels
- pijpreinigers
- pitriet
- weefgetouw
- emailleermateriaal
- linoleummateriaal
- muziekinstrumenten
  - trommel
  - fluit
  - xylofoon
  - mondharmonika
  - bellenstokjes
  - sambaballen
  - tamboerijn
  - kleppers
  - castagnetten

Boeken

Deze boekenlijst is samengesteld in samenwerking met het Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum, Den Haag

Het speelgoedboek

Eerste hulp bij het kiezen van speelgoed voor kinderen van 0 tot 12 jaar. Praktische informatie over de speelwaarde van speelgoed is te raadplegen via verschillende ingangen: op de leeftijd van het kind, op alfabet en op thema.

Van het naslagwerk heeft elk hoofdstuk een eigen benadering.

En er zit een trefwoordenregister in van het beschreven speelgoed.

Marianne de Valck; Uitgeverij Vroegindeweyj, Leusden

Handstandjes

Geen ander materiaal is nodig voor deze spelletjes dan handen en vingers. Spelletjes met bijbehorende versjes worden met illustraties toegelicht.

Hannie Kapteyn; Intro, Baarn

Inspelen op baby's en peuters; ontwikkelingsspelletjes

Een stapsgewijze beschrijving van de ontwikkeling van het kind van nul tot anderhalf op verschillende gebieden. Daaraan gekoppeld een groot aantal praktische tips en spelletjes die bij die ontwikkeling aansluiten.

Dergelijke spelletjes kunnen bijdragen aan het plezier dat ouder en baby aan en met elkaar beleven en daardoor aan een goede ontwikkeling van het kind.

Marianne Riksen-Walraven; Bohn Stafleu Van Loghum BV, Houten

Een andere kijk op spelen

Door de aanwezigheid van allochtonen uit vele landen is de Nederlandse samenleving multicultureel geworden. Een andere kijk op spelen maakt duidelijk dat er met de nodige inventiviteit en creativiteit intercultureel spelmateriaal te verzamelen is.

Anke van Keulen; NBLC (Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum), Den Haag

Spelletjes uit Turkije, Marokko, Spanje, Nederland, Suriname, en de Nederlandse Antillen

De spelletjes in dit boekje zijn zoveel mogelijk gerangschikt naar spelsoort en er is aangegeven in welk land het gespeeld wordt.

Door Noud Lubbers.

Voor 3 euro te bestellen bij:

Samen Wonen Samen Leven

Nieuwemarkt 1a

3011 HP Rotterdam

010 404 30 50